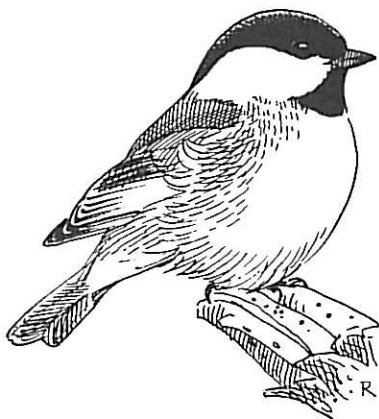

Granmeis *Parus montanus*

Global utbredelse

Palearktisk utbredelse; det meste av Europa og østover i et bredt belte gjennom Asia til Stillehavet. Underarten *borealis* finnes i Fennoskandia, Russland og NV-Sibir, *montanus* i Sør-Europa. Var inntil midt på 1950-tallet ansett å være samme art som den nord-amerikanske Black-capped Chickadee under navnet *P. atricapillus*. I alt ca. 16 underarter fordelt på to grupper. Artens utbredelse øker både i Nord- og Sentral-Europa.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Finnes i skogtrakter over hele landet; i barskog såvel som i blandingsskog og ren løvskog. Finnes hekkende selv i subalpin heibjørkeskog med småvokste trær. Følger vinterstid med i såkalte «meiseflokker» som gjerne består av 2-4 svartmeiser, 2 toppmeiser, 3-4 granmeiser, 3-5 fuglekonger og 1 trekryper. Granmeisa skiller seg lett ut på de typiske lokkelåtene *ti-ti tææh tææh*. Granmeisflokken består som regel av et voksent par som holder seg innenfor territoriet (som forsvarer hele året) og 2-4 ikke-beslektete ungfugler. Territoriene er meget store, 15-25 ha er vanlig i lavlandsskoger såvel som i subalpine blandingsskoger. 2-3 uker etter at granmeisungene har forlatt reiret og holdt sammen med foreldrene, forlater de territoriet og streifer omkring hver for seg til de slår seg sammen med et annet stasjonært par. Siden optimale habitater synes å være mettet med granmeis-territorier, og antall individer i hver flokk er begrenset, blir ikke alle ungfuglene flokkmedlemmer. Siden sjansen for at slike «flytere» overlever vinteren er liten, er det viktig å bli flokkmedlem så raskt som mulig. Innenfor hver flokk forekommer et sosialt dominanshierarki hvor hanner dominerer over hunner og de voksne dominerer ungfuglene.

Granmeisene hamstrer store mengder frø og en del insekter og edderkoppdyr om ettersommeren og høsten. Vinternæringen er i stor grad basert på denne føden. Vinterdødeligheten er imidlertid stor, selv om

fuglene senker kroppstemperaturen (hypotermi) om natta, og derved sparer energi. I tillegg til snø og kulde, er spesielt spurveugle og hauk farlige predatorer som gjør store innhugg i bestanden.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Antatt bestand 200.000-1.000.000 par. Bortsett fra lokale variasjoner i vinterdødeligheten vesentlig pga. klimatiske forhold, synes bestanden å være stabil. Arten har muligens økt noe i antall i Øst-Finnmark. Bestanden er relativt stabil også i Sverige (>500.000 par), men har i Finland avtatt siden 1940-årene (dagens bestand 1-1.5 mill. par) pga. moderne skogbruk (Koskimies 1992). Danmark har en svært beskjeden bestand av arten, men arten er under innvandring og bestanden økende (Meltofte & Fjeldså 1989).

Hekkebiologi

Allerede i mars-april farter paret omkring på leting etter en morken stubbe eller dødt tre hvor de kan hakke ut reirhull. Som regel hakkes ut et nytt hull hvert år, unntaksvis benyttes tidligere uthakkete hull av meiser eller dvergspett, eller en fuglekasse. Reirhullet hakkes ut av begge kjønn, ofte 1-2 m over bakken. Selve reiret er hunnen ansvarlig for, og skilles lett fra andre meisarters ved at det består av bastrevler, hår og enkelte fjær, og mangler mose.

De oftest 7-8 eggene er hvite med rødbrune prikker og legges stort sett i mai. Hunnen ruger alene i 14-15 døgn, men mates regelmessig av maken både i og utenfor reiret. Ungene forlater reiret etter 17-19 døgn og mates av foreldrene i enda et par uker før de forlater territoriet.

Trekkforhold

Standfugl som holder seg innenfor et meget begrenset område. Ungfugler kan imidlertid streife noe omkring, og fanges jevnlig ved flere ringmerkingsstasjoner. I enkelte år kan granmeis ved slike stasjoner opptre invasjonsaktig i september-oktober.

Olav Hogstad

Granmeis *Parus montanus*

1125 ● Konstatert hekking

428 ● Sannsynlig hekking

446 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

